

SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
X KADENCJA

Warszawa, dnia 29 stycznia 2021 r.

Druk nr 91 S

SPRAWOZDANIE

KOMISJI USTAWODAWCZEJ

oraz

KOMISJI PRAW CZŁOWIEKA, PRAWORZĄDNOŚCI I PETYCJI

o projekcie ustawy o zmianie ustawy o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych czynów zabronionych, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Kodeks postępowania karnego (druk nr 91)

Marszałek Senatu w dniu 26 marca 2020 r. skierował do Komisji Ustawodawczej oraz Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji projekt ustawy w celu rozpatrzenia go w pierwszym czytaniu.

Komisje na wspólnych posiedzeniach w dniach 25 czerwca 2020 r. oraz 29 stycznia 2021 r. rozpatrzyły w pierwszym czytaniu przedstawiony przez wnioskodawców projekt ustawy, wprowadziły do niego poprawki i wnoszą o przyjęcie przez Senat jednolitego, załączonego projektu ustawy o zmianie ustawy o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych czynów zabronionych oraz niektórych innych ustaw oraz projektu uchwały w sprawie wniesienia do Sejmu tego projektu ustawy.

Zastępca Przewodniczącego Komisji
Ustawodawczej
(-) Marek Borowski

Przewodniczący Komisji
Praw Człowieka, Praworządności i Petycji
(-) Aleksander Pociąg

UCHWAŁA
SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia

**w sprawie wniesienia do Sejmu projektu ustawy o zmianie ustawy o państwowej
kompensacie przysługującej ofiarom niektórych czynów zabronionych oraz niektórych
innych ustaw**

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Senat wnosi do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy o zmianie ustawy o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych czynów zabronionych oraz niektórych innych ustaw.

Jednocześnie upoważnia pana senatora Krzysztofa Kwiatkowskiego do reprezentowania Senatu w pracach nad projektem.

U S T A W A

z dnia

o zmianie ustawy o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych czynów zabronionych oraz niektórych innych ustaw¹⁾

Art. 1. W ustawie z dnia 7 lipca 2005 r. o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych czynów zabronionych (Dz. U. z 2016 r. poz. 325) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 8 po ust. 4a dodaje się ust. 4b w brzmieniu:

„4b. Organ orzekający rozpoznaje sprawę o przyznanie kompensaty nie później niż w terminie 6 miesięcy od dnia wpływu wniosku.”;

2) po art. 8 dodaje się art. 8a w brzmieniu:

„Art. 8a. Osobie uprawnionej przysługuje prawo wystąpienia z wnioskiem o udzielenie zabezpieczenia roszczenia o przyznanie kompensaty.”;

3) po art. 10 dodaje się art. 10a w brzmieniu:

„Art. 10a. Sąd drugiej instancji rozpoznaje apelację w terminie 3 miesięcy od dnia jej wniesienia.”;

4) art. 12 otrzymuje brzmienie:

„Art. 12. Kompensata wypłacana jest przez Ministra Sprawiedliwości za pośrednictwem sądu rejonowego, który wydał orzeczenie o przyznaniu kompensaty, w terminie miesiąca od dnia uprawomocnienia się orzeczenia. Wypłata następuje ze środków Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej, o którym mowa w art. 43 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 2021 r. poz. 53).”.

Art. 2. W ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 1575, 1578 i 2320 oraz z 2021 r. poz. 11) w art. 753¹⁾ w § 1 pkt 9 otrzymuje brzmienie:

---

¹⁾ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego oraz ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy.

„9) przyznanie państwowej kompensaty przysługującej ofiarom niektórych czynów zabronionych na pokrycie utraconych zarobków lub innych środków utrzymania oraz niezbędnych kosztów leczenia, rehabilitacji lub pogrzebu.”.

Art. 3. W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 30, z późn. zm.²⁾) w art. 300 § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Przed pierwszym przesłuchaniem albo niezwłocznie po ustaleniu pokrzywdzonego, jeżeli odstępuje się od jego przesłuchania, poucza się pokrzywdzonego o posiadaniu statusu strony procesowej w postępowaniu przygotowawczym oraz o wynikających z tego uprawnieniach, w szczególności: do składania wniosków o dokonanie czynności śledztwa lub dochodzenia i warunkach uczestniczenia w tych czynnościach, określonych w art. 51, art. 52 i art. 315–318, do korzystania z pomocy pełnomocnika, w tym do złożenia wniosku o wyznaczenie pełnomocnika z urzędu w okolicznościach wskazanych w art. 78, jak również o uprawnieniach określonych w art. 23a § 1, art. 156, art. 204, art. 306 i art. 315a oraz o obowiązkach i konsekwencjach wskazanych w art. 138 i art. 139. Pouczenie obejmuje również informację o: możliwościach naprawienia szkody przez oskarżonego, uzyskania kompensaty państwowej oraz złożenia wniosku o zabezpieczenie roszczeń o przyznanie takiej kompensaty, dostępie do pomocy prawnej, dostępnych środkach ochrony i pomocy, o których mowa w ustawie z dnia 28 listopada 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka (Dz. U. z 2015 r. poz. 21), pomocy przewidzianej w art. 43 § 8 Kodeksu karnego wykonawczego, możliwości wydania europejskiego nakazu ochrony, organizacjach wsparcia pokrzywdzonych, treści art. 337a oraz możliwości zwrotu kosztów poniesionych w związku z udziałem w postępowaniu. Pouczenie należy wręczyć pokrzywdzonemu na piśmie; pokrzywdzony otrzymanie pouczenia potwierdza podpisem. W razie odstąpienia od przesłuchania pokrzywdzonego pouczenie podlega doręczeniu.”.

Art. 4. W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 2021 r. poz. 53) w art. 43:

1) po § 3 dodaje się § 3a w brzmieniu:

---

²⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2020 r. poz. 413, 568, 1086, 1458 i 2320 oraz z 2021 r. poz. 155.

„§ 3a. Sąd rejonowy właściwy w sprawach o przyznanie kompensaty, o której mowa w ustawie z dnia 7 lipca 2005 r. o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych czynów zabronionych (Dz. U. z 2016 r. poz. 325), który wydał orzeczenie w I instancji, prowadzi wyodrębnioną, szczegółową ewidencję kompensat wypłaconych ze środków Funduszu.”;

2) w § 8 po pkt 1a dodaje się pkt 1aa w brzmieniu:

„1aa) wypłatę kompensaty, o której mowa w ustawie z dnia 7 lipca 2005 r. o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych czynów zabronionych;”;

3) w § 19 po pkt 1 dodaje się pkt 1a w brzmieniu:

„1a) tryb dokonywania wypłat kompensaty, o której mowa w ustawie z dnia 7 lipca 2005 r. o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych czynów zabronionych.”.

Art. 5. 1. W sprawach o przyznanie kompensaty wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, terminy rozpoznania spraw, o których mowa w art. 8 ust. 4b oraz art. 10a ustawy zmienianej w art. 1, liczony jest od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

2. W sprawach o zabezpieczenie roszczenia na poczet kompensaty wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, termin rozpoznania sprawy, o którym mowa w art. 12a ustawy zmienianej w art. 1, liczony jest od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

3. Przepis art. 753¹ § 1 pkt 9 ustawy zmienianej w art. 2 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, stosuje się również do spraw o przyznanie kompensaty lub zabezpieczenia, wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 6. Dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 300 § 4 ustawy zmienianej w art. 3, w zakresie określenia wzoru pouczenia o uprawnieniach i obowiązkach pokrzywdzonego w postępowaniu karnym, zachowują moc do dnia wejścia w życie nowych przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 300 § 4 ustawy zmienianej w art. 3, nie dłużej jednak niż przez okres 6 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 7. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem art. 1 pkt 4 oraz art. 4, które wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2022 r.

UZASADNIENIE

1. Cel projektowanej ustawy

Projektowana ustawa o zmianie ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych czynów zabronionych (zwanej dalej „ustawą o kompensacie”), ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz ustawy – Kodeks karny wykonawczy, ma na celu:

- przyspieszenie postępowań w zakresie przyznawania kompensat, poprzez określenie maksymalnych terminów rozpoznawania takich spraw przez sądy orzekające w tych sprawach w sądach orzekających w pierwszej i drugiej instancji,
- przyznanie wprost w ustawie o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych czynów zabronionych możliwości dochodzenia zaliczki na poczet kompensaty drodze zabezpieczenia roszczenia (na podstawie art. 753¹ § 1 pkt 9 Kodeksu postępowania cywilnego),
- zmianę części budżetowej w której znajdować się będą środki finansów przeznaczone na wypłatę kompensat oraz wskazanie Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości, jako bezpośredniego źródła dokonywanych wypłat,
- rozszerzenie zakresu dochodzonej zaliczki (w drodze zabezpieczenia roszczenia) o możliwość dochodzenia rekompensaty za utracone zarobki lub inne środki utrzymania,
- wprowadzenie obowiązku informowania w postępowaniu karnym pokrzywdzonego przestępstwem o możliwości ubiegania się o uzyskanie zabezpieczenia na poczet kompensaty państwowej.

2. Przedmiot i istota projektu ustawy

Projektowana nowelizacja ustawy zainspirowana została stanowiskiem Rzecznika Praw Obywatelskich, który zwrócił uwagę projektodawcy na to, że instytucja kompensaty nadal jest wykorzystywana przez osoby pokrzywdzone przestępstwem stosunkowo rzadko, pomimo niedawnej poważnej nowelizacji ustawy o kompensacie, której celem była zmiana takiego stanu rzeczy – mowa o ustawie z dnia 5 sierpnia 2015 r. o zmianie ustawy o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych przestępstw, ustawy – Kodeks postępowania

cywilnego oraz ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2015 r. poz. 1587).

W noweli z 2015 r. podniesiono górną granicę kwoty kompensaty, wykreślono unormowania, które wykluczały jej przyznanie w niektórych przypadkach umorzenia postępowania, umożliwiono także przyznanie kompensaty w razie niewykrycia sprawcy czynu zabronionego. Co istotne, pokrzywdzony został na mocy nowych unormowań zwolniony od ponoszenia kosztów postępowania przed sądem cywilnym.

Wprowadzenie tych zmian nie przyczyniło się jednak do zwiększenia liczby przyznawanych kompensat ani do podwyższenia ich łącznej wysokości.

W tej sytuacji, zdaniem projektodawcy, zasadne staje się wprowadzenie kolejnych rozwiązań, które stworzą warunki pozwalające na zwiększenie skuteczności obowiązującej ustawy poprzez usprawnienie postępowań i zwiększenie po stronie pokrzywdzonych świadomości istnienia możliwości dochodzenia kompensaty i zaliczek na jej poczet.

Pierwszą ze zmian proponowanych w niniejszym projekcie jest przyspieszenie postępowań dotyczących przyznania kompensaty.

Ponieważ kompensata służyć ma wyrównaniu kosztów poniesionych przez pokrzywdzonego przestępstwem, a także utraty przez niego zarobku lub dochodu, istotne jest, aby kompensata była przyznana możliwie szybko.

Rozwiązaniem tego problemu, zdaniem projektodawcy, może stać się wprowadzenie w ustawie o kompensacie w art. 8 nowego ust. 4b, który określi maksymalny, sześciomiesięczny termin rozpoznania sprawy o przyznanie kompensaty. Termin ten będzie terminem instrukcyjnym (bez sankcji za jego przekroczenie), jednakże wprowadzenie stosownej regulacji do ustawy o kompensacie może zwrócić uwagę sądów na konieczność priorytetowego rozpoznawania tej kategorii spraw.

Respektowanie go powinno skrócić czas merytorycznego rozstrzygnięcia wniosku o kompensatę. Jednak samo zakreślenie terminu w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji prawdopodobnie nie rozwiązuje w pełni problemu gdyż wypłata kompensaty może wydłużyć się i to znacznie z powodu zbyt długo trwającego postępowania odwoławczego. W związku z tym celowe stało się zakreślenie odpowiedniego terminu do rozpoznania apelacji – na poziomie 3 miesięcy w treści wprowadzanego projektem nowego art. 10a.

Zgodnie z art. 12 ustawy o kompensacie wypłata świadczenia następuje w terminie miesiąca od dnia uprawomocnienia się orzeczenia. W wypadku rozpatrzenia przez sądy spraw w zakreślonych przez ustawę terminach, osoba uprawniona uzyskałaby kompensatę przed upływem roku.

Treść nowego art. 8a, wprowadza do ustawy przepis statujący materialne prawo do ubiegania się o zabezpieczenie roszczenia na poczet kompensaty. Przepis pośrednio (poprzez zastosowaną terminologię) nawiązuje do przepisu art. 753¹ ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (zwanej dalej „k.p.c.”), zawierającego uregulowanie zasad postępowania mającego na celu dochodzenie zaliczki na poczet kompensaty w formie zabezpieczenia roszczenia.

Rozwiązanie to może przyczynić się do podniesienia świadomości istnienia możliwości dochodzenia zaliczki wśród pokrzywdzonych, jak również wśród innych uprawnionych osób poszukujących możliwości jej dochodzenia na drodze sądowej.

Instytucja zaliczki w kontekście państwowej kompensaty, uregulowana w art. 753¹ § 1 pkt 9 k.p.c. jako zabezpieczenie roszczenia, obejmuje jedynie tę część kompensaty, która dotyczy pokrycia niezbędnych kosztów leczenia, rehabilitacji lub pogrzebu. Wyłączona jest więc część obejmująca utratę zarobków lub innych środków utrzymania.

Tymczasem, w szczególności w przypadku osób prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą lub utrzymujących się z pracy dorywczej, szkoda na zdrowiu wyrządzona czynem zabronionym może skutkować nagłą i natychmiastową utratą źródła dochodu oraz drastycznym pogorszeniem sytuacji majątkowej takich osób.

Stąd propozycja zawarta w art. 2 nowelizacji, która umożliwia dochodzenie takiego zabezpieczenia przez pokrzywdzonego również w części odnoszącej się do utraconych zarobków lub innych środków utrzymania (a zatem w pełnym zakresie wynikającym z art. 3 ustawy o państwowej kompensacie). Wskazać należy, że udzielenie zabezpieczenia nie jest obligatoryjne, sąd w każdym przypadku musi rozważyć czy będzie ono zasadne (art. 730 § 2 k.p.c.). Nie ma zatem obawy, że takie rozszerzenie możliwości dochodzenia zabezpieczenia będzie nadużywane.

W zmianie zawartej w art. 4 zawarto przepisy nowelizujące ustawę – Kodeks karny wykonawczy. Są one konsekwencją nadania nowego brzmienia art. 12 ustawy o kompensacie. Projektowane przepisy zawierają rozwiązanie przewidujące wypłatę

kompensat przez Ministra Sprawiedliwości, jako dysponenta Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej, ze środków Funduszu, za pośrednictwem sadu rejonowego, który wydał orzeczenie o przyznaniu kompensaty.

Obecnie kompensaty zawarte są w budżetach sądów w tej samej puli środków, co potrzeby administracyjne sądów takie jak np. szkolenia. Powoduje to, że w niektórych przypadkach sędziowie zmuszeni są dostosowywać wysokość świadczeń do niskiego poziomu środków pozostałych z realizacji pozostałych zadań administracyjnych.

Ponieważ zmiany te wiążą się z przeniesieniami środków pomiędzy częściami budżetu (częścią 15 i 37), ustawa przewiduje ich wejście w życie od nowego roku budżetowego w art. 7 ustawy.

W art. 5 projektu ustawy zawarta została propozycja nowelizacji przepisu art. 300 § 2 Kodeksu postępowania karnego.

Przepis ten, stosowany łącznie z przepisem art. 300 § 4 tej samej ustawy zawiera wytyczne do upoważnienia do wydania przez Ministra Sprawiedliwości aktu wykonawczego określającego wzór pouczenia o uprawnieniach i obowiązkach pokrzywdzonego stanowiący załącznik do rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie określenia wzoru pouczenia o uprawnieniach i obowiązkach pokrzywdzonego w postępowaniu karnym (Dz. U. poz. 514).

Wzór ten, w dotychczas obowiązującym brzmieniu, nie zawierał wskazania na przepisy Kodeksu postępowania cywilnego odnoszące się do możliwości dochodzenia zaliczki na poczet kompensaty w formie zabezpieczenia roszczenia.

Zmiana zawarta w treści proponowanego nowego brzmienia art. 300 § 2 Kodeksu postępowania karnego uzupełnia wytyczne dotyczące treści wzoru pouczenia pokrzywdzonego o informację odnoszącą się do możliwości dochodzenia zaliczki na poczet kompensaty.

Art. 4 ustawy zawiera przepisy przejściowe, regulujące zasady stosowania nowych przepisów oraz przepisów w nowym brzmieniu, nadanym niniejszą ustawą, w sprawach wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy.

Zgodnie z art. 7 projektowanej ustawy, okres jej spoczywania ograniczy się do standardowego terminu 14 dni.

3. Konsultacje

Nadesłane w ramach konsultacji opinie i uwagi są zamieszczone na senackiej stronie internetowej. Wyniki konsultacji, a także oczekiwane skutki społeczne, gospodarcze i finansowe są przedstawione w Ocenie Skutków Regulacji.

4. Oświadczenie o zgodności z prawem Unii Europejskiej

Zakres przedmiotowy projektowanej ustawy jest objęty prawem Unii Europejskiej. Mechanizm kompensat dla ofiar przestępstw został wprowadzony w wyniku implementacji dyrektywy 2004/80/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. odnoszącej się do kompensaty dla ofiar przestępstw. Jej art. 12 wprowadził obowiązek wszystkich państw członkowskich UE do stworzenia krajowych systemów kompensaty dla ofiar umyślnych przestępstw popełnionych z użyciem przemocy. Niniejszy projekt ustawy jest zgodny i realizuje założenia wyrażone w dyrektywie.

Tytuł projektu: ustawa o zmianie ustawy o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych czynów zabronionych oraz niektórych innych ustaw

Data sporządzenia: 3 lutego 2021 r.

Przedstawiciel wnioskodawcy:
Senator Krzysztof Kwiatkowski

Źródło: wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich

Osoby odpowiedzialne za projekt w Biurze Legislacyjnym:
Beata Mandylis, główny legislator, tel. 22 694 9340
Marian Fałek, ekspert ds. OSR, tel. 22 694 9082

Nr druku: 91, 91 S

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Celem instytucji kompensaty jest pomoc osobom pokrzywdzonym przestępstwem (czynem zabronionym). Jak wynika z ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych czynów zabronionych (Dz. U. z 2016 r. poz. 325), obowiązek wypłaty stosownego świadczenia pieniężnego na pokrycie utraconych zarobków lub innych środków utrzymania, kosztów związanych z leczeniem i rehabilitacją bądź też kosztów pogrzebu ofiary czynu zabronionego przejęło na siebie państwo, aczkolwiek pod pewnymi warunkami. Prawo do kompensaty powstaje jedynie wtedy, gdy uprawniony nie może uzyskać zaspokojenia w wyżej wskazanym zakresie od sprawcy (sprawców) czynu zabronionego, z tytułu ubezpieczenia lub ze środków pomocy społecznej. Organem właściwym w sprawach o przyznanie kompensaty jest sąd rejonowy miejsca zamieszkania osoby uprawnionej, a rozpoznanie wniosku w tym przedmiocie odbywa się w trybie przepisów regulujących postępowanie cywilne nieprocesowe. Z danych przedstawionych w piśmie Rzecznika Praw Obywatelskich¹ wynika jednak, że instytucja kompensaty jest stosowana stosunkowo rzadko.

Tabela nr 1: Statystyka nt. stosowania kompensaty.

		2014	2015	2016	2017	2018	2019 (kw. I-III)
liczba wniosków o kompensatę	[szt.]	139	103	100	79	111	88
liczba przyznanych kompensat		47	47	28	26	34	16
przybliżona łączna kwota przyznanych kompensat	[zł]	315 000	197 000	197 000	365 000	332 000	321 000

Źródło: Pismo Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 4.02.2020 r. znak: II.518.15.2014.MH.

Zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich wciąż istotnym problemem jest bardzo niska świadomość odnośnie do możliwości dochodzenia kompensaty, która przekłada się na małą liczbę składanych wniosków, a w konsekwencji – na małą liczbę przyznawanych kompensat. Ponadto, według Rzecznika Praw Obywatelskich, na niezadowolający zakres zastosowania tego rozwiązania wpływ mają niektóre unormowania zawarte w powołanej ustawie z dnia 7 lipca 2005 r. o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych czynów zabronionych. W związku z tym Rzecznik Praw Obywatelskich wyraził pogląd, że zasadne jest wprowadzenie punktowych zmian, które mogą zwiększyć skuteczność wskazanego instrumentu. W szczególności należałoby usprawnić procedurę przyznawania kompensaty oraz podnieść świadomość istnienia takiej możliwości po stronie pokrzywdzonych.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji i oczekiwany efekt.

W celu zwiększenia skuteczności instytucji kompensaty proponuje się projekt ustawy o zmianie ustawy o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych czynów zabronionych oraz niektórych innych ustaw, w którym wprowadza się następujące rozwiązania:

- określenie maksymalnych terminów rozpoznawania spraw przez sądy, przy czym:
  - ✓ sprawa o przyznanie kompensaty powinna być rozstrzygnięta w I instancji nie później niż w terminie 6 miesięcy od dnia wpływu do sądu wniosku o kompensatę,
  - ✓ apelacja powinna zostać rozpoznana w terminie 3 miesięcy od dnia jej wniesienia,
- wskazanie, że wypłaty kompensaty będzie dokonywał Minister Sprawiedliwości za pośrednictwem sądu rejonowego, w terminie miesiąca od dnia uprawomocnienia się orzeczenia; kompensata będzie wypłacana ze środków Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej, a sąd rejonowy będzie prowadził wyodrębnioną szczegółową ewidencję wypłaconych kompensat,
- rozszerzenie możliwości dochodzenia „zaliczki” na poczet kompensaty o kwoty utraconych zarobków lub innych kosztów utrzymania,
- wprowadzenie obowiązku informowania pokrzywdzonych przestępstwem o możliwości ubiegania się o uzyskanie zabezpieczenia na poczet kompensaty państwowej.

¹ Źródło: Pismo Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 4.02.2020 r. znak: II.518.15.2014.MH.

Projektowane zmiany wejdą w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, z tym że w odniesieniu do zmian związanych ze wskazaniem Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej jako źródła finansowania kompensat przewidziano późniejszy termin, tj. 1 stycznia 2022 r.

Oczekuje się, że przedmiotowa ustawa poprzez zwiększenie świadomości społeczeństwa poprawi skuteczność instytucji kompensaty, a zarazem, że ofiary przestępstw albo najbliższe im osoby, znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej z powodu skutków przestępstw, szybciej uzyskają doraźną pomoc.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

Ustawą z dnia 7 lipca 2005 r. o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych czynów zabronionych wdrożono dyrektywę Rady nr 2004/80/EC z dnia 29 kwietnia 2004 r. dotyczącą kompensaty dla ofiar przestępstw.

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt.

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
osoby fizyczne, które na skutek czynu zabronionego doznały ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, naruszenia czynności narządu ciała lub rozstroju zdrowia, trwającego dłużej niż 7 dni; albo osoby najbliższe osób fizycznych, które na skutek czynu zabronionego poniosły śmierć			- przyspieszenie postępowań w wyniku określenia maksymalnych terminów rozpoznawania spraw przez sądy - rozszerzenie zakresu „zaliczki”, jaka może być dochodzona na poczet kompensaty, o kwotę utraconych zarobków lub innych środków utrzymania - pełniejsza informacja o prawach (kwestia możliwości uzyskania „zaliczki” na poczet kompensaty)
sądy rejonowe			- wyznaczenie maksymalnych terminów rozpoznawania spraw o przyznanie kompensaty - obowiązek prowadzenia szczegółowej wyodrębnionej ewidencji kompensat wypłaconych ze środków Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej
Minister Sprawiedliwości			- obowiązek dostosowania wzoru pouczenia o uprawnieniach i obowiązkach pokrzywdzonych w postępowaniu karnym - obowiązek wypłaty kompensaty za pośrednictwem sądu rejonowego ze środków Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji.

Projekt ustawy w dniu 3 kwietnia 2020 r. został przesłany do konsultacji do następujących podmiotów: Ministra Sprawiedliwości, Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego, Krajowej Rady Sądownictwa, Rzecznika Praw Dziecka, Rzecznika Praw Obywatelskich, Stowarzyszenia Doradców Prawnych, Stowarzyszenia Sędziów Polskich „Iustitia”, Stowarzyszenia Sędziów THEMIS, Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, Krajowej Rady Kuratorów, Krajowej Rady Radców Prawnych, Naczelnej Rady Adwokackiej, Stowarzyszenia Prokuratorów „Lex super omnia”, Fundacji Pomocy Ofiarom Przestępstw. Termin udzielenia odpowiedzi został wyznaczony do dnia 30 kwietnia 2020 r.

Fundacja Pomocy Ofiarom Przestępstw w pełni **poparła** zmiany zaproponowane w projekcie ustawy.

Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że zasadnie proponuje się, by sąd orzekający w przedmiocie kompensaty rozpoznał sprawę o jej przyznanie nie później niż w terminie 6 miesięcy. Ponadto dodał, że celowe byłoby zakreślenie terminu do rozpoznania apelacji na poziomie 3 miesięcy. Zastrzeżeń Sądu Najwyższego nie nasuwają przepisy przejściowe.

Helsińska Fundacja Praw Człowieka oceniła, że projektowane zmiany podążają w słusznym kierunku i w zakresie przyjętych rozwiązań nie zgłosiła żadnych uwag.

Rzecznik Praw Dziecka pozytywnie ocenił zamiar przyspieszenia procedury orzekania kompensaty dla ofiar przestępstw i postulat przyznania ofiarom „pomocy tymczasowej”. Jednakże zdaniem Rzecznika Praw Dziecka projekt nie zrealizuje

tych założeń w praktyce, gdyż mimo pozytywnych intencji ma bardzo ograniczony, a wręcz wybiórczy charakter i wymaga gruntownego przeformułowania, oparcia na zupełnie odmiennych założeniach. Wprowadzenie terminu instrukcyjnego w sytuacji, gdy sądy obiektywnie nie są w stanie rozpoznać sprawy, w terminie zakreślonym przez ustawę spowoduje tylko wzrost odszkodowań od Skarbu Państwa związanych z przewlekłością postępowań sądowych.

Minister Sprawiedliwości pozytywnie wypowiedział się odnośnie do kierunku podjętych działań w zakresie pogłębienia świadomości społecznej dotyczącej możliwości zastosowania rozwiązań przewidzianych w *ustawie z dnia 7 lipca 2005 r. o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych czynów zabronionych*. Jednocześnie jednak stwierdził, że część zaproponowanych rozwiązań wywołuje wątpliwości w kontekście określonych przez projektodawcę celów proponowanej nowelizacji. Zastrzeżenia budził:

- treść projektowanego ust. 4b (art. 1 pkt 1), zgodnie z którym organ orzekający rozpoznaje sprawę o kompensatę nie później niż w terminie 6 miesięcy od dnia wpływu do sądu wniosku o kompensatę – w uzasadnieniu nie wyjaśniono, co przesądziło o wyborze takiego terminu; co więcej – w ocenie Ministra Sprawiedliwości – w praktyce często dochodziłoby do przekroczenia wskazanego terminu, co z kolei mogłoby skutkować wysuwaniem przez strony dalszych roszczeń majątkowych,
- treść projektowanego art. 12a (art. 1 pkt 2) – proponowany termin był znacznie dłuższy od tygodniowego terminu przewidzianego w art. 737 k.p.c. na rozpoznanie wniosku o zabezpieczenie.

Dodatkowo Minister Sprawiedliwości zgłosił uwagi związane z redakcją projektowanych przepisów.

W dniu 29 stycznia 2021 r. na wspólnym posiedzeniu Komisja Ustawodawcza oraz Komisja Praw Człowieka, Praworządności i Petycji przyjęły projekt ustawy z poprawkami.

6. Wpływ na sektor finansów publicznych.

(ceny stałe z 2020 r.)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]											
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Łącznie (0-10)
Dochody ogółem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Wydatki ogółem	0	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Saldo ogółem	0	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.

Źródła finansowania	Fundusz Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	Przedmiotowa ustawa wprowadza rozwiązania mające na celu podniesienie świadomości istnienia instytucji kompensaty państwowej dla ofiar niektórych przestępstw. W związku z tym należy oczekiwać, że wejście w życie projektowanej ustawy przyczyni się do zwiększenia liczby składanych wniosków o kompensatę, a w konsekwencji do większej liczby przyznawanych kompensat i wzrostu wydatków ogółem ponoszonych z budżetu państwa na ten cel. W latach 2014–2018 łączna kwota przyznanych kompensat nie przewyższała 365 tys. zł na rok.² Należy oczekiwać, że wejście w życie przedmiotowej ustawy spowoduje wzrost tej kwoty. Jednakże z uwagi na brak parametru, który umożliwiłby zobrazowanie zmiany zachowań osób uprawnionych do składania wniosków o kompensatę w sposób ilościowy, nie sposób oszacować skutku regulacji dla budżetu państwa w ujęciu kwotowym.

7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe.

		Skutki							
Czas w latach od wejścia w życie zmian		0	1	2	3	5	10	Łącznie (0-10)	
W ujęciu pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z 2020 r.)	duże przedsiębiorstwa	0	0	0	0	0	0	0	
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	0	0	0	0	0	0	0	
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	0	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa	Brak wpływu.							
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw								

² Źródło: Pismo Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 4.02.2020 r. znak: II.518.15.2014.MH.

	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	Przedmiotowa ustawa <u>nie będzie oddziaływała na sektor gospodarstw domowych</u> . Proponowana regulacja wpłynie na niektóre aspekty działania instytucji kompensaty państwowej dla ofiar niektórych przestępstw. Oczekuje się, że projektowane przepisy spowodują przyspieszenie postępowań w zakresie przyznawania kompensat oraz „zaliczek” na ich poczet. Dzięki temu osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej szybciej uzyskają doraźną pomoc.
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń		
8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu.		
Brak wpływu		
9. Wpływ na rynek pracy.		
Brak wpływu.		
10. Wpływ na pozostałe obszary.		
☐ środowisko naturalne ☐ sytuacja i rozwój regionalny ☐ inne:	☐ demografia ☐ mienie państwowe	☐ informatyzacja ☐ zdrowie
Brak wpływu.		
11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego.		
Projektowana ustawa wejdzie w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem niektórych przepisów, które zaczną obowiązywać z dniem 1 stycznia 2022 r.		
12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?		
Przedmiotowa ustawa powinna podlegać ewaluacji po upływie trzech lat obowiązywania w celu uzyskania informacji: - czy nastąpiło przyspieszenie postępowań w zakresie przyznawania kompensat oraz zaliczek na ich poczet? - liczby wniosków składanych o kompensatę i liczby przyznanych kompensat? - wysokości przeciętnej kwoty kompensaty?		
13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.).		
Brak		

.....

Tłoczono z polecenia Marszałka Senatu

.....